

FAUNA BOHDALECKÉHO SOUVRSTVÍ Z DOČASNÉHO ODKRYVU V PRAZE 4

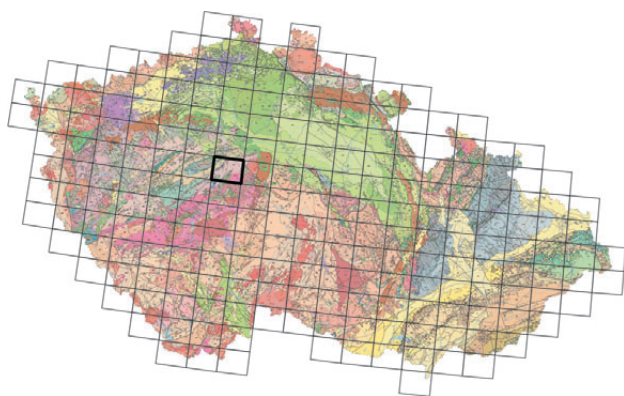
Fauna of the Bohdalec Formation from a temporary outcrop in the southern part of Prague

PAVEL RÖHLICH¹ – PETR BUDIL² – MARIKA STEINOVÁ²

¹ Pod Lysinami 23, 147 00 Praha 4

² Česká geologická služba, Klárov 3, 118 21 Praha 1, petr.budil@geology.cz; marika.steinova@geology.cz

(12-42 Zbraslav)

Key words: Barrandian area, Prague Basin, Upper Ordovician, Bohdalec Formation, facies development

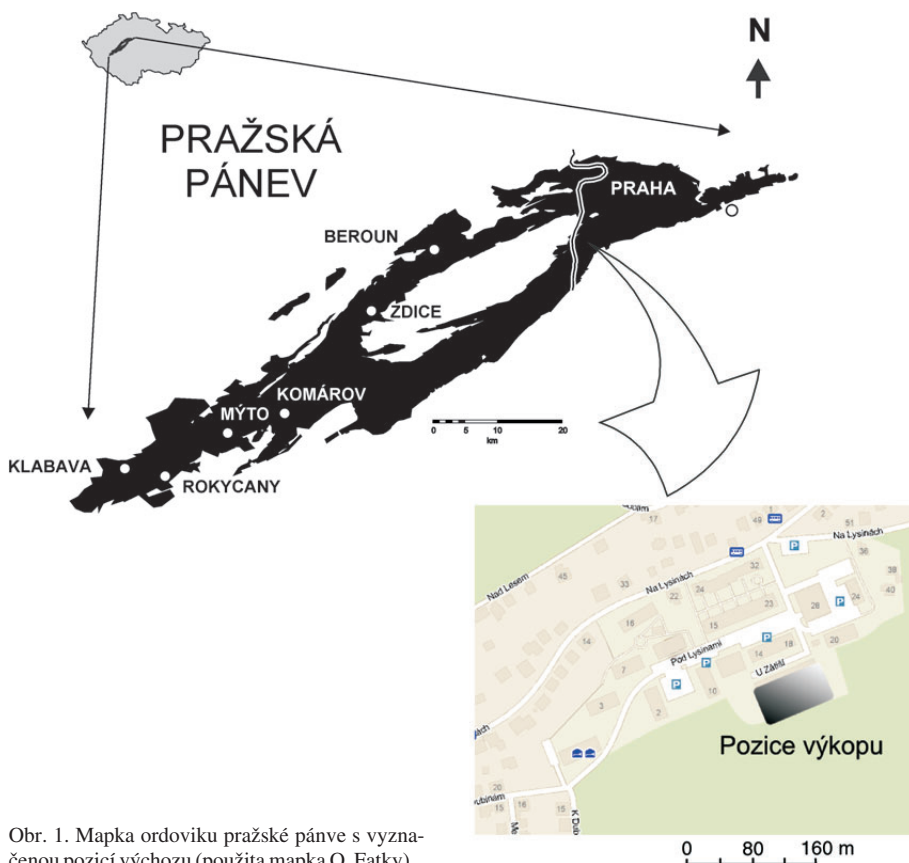
Abstract: New temporary outcrop of the Bohdalec Formation is described. Although the site belongs to the area with outcrops of

the “Polyteichus facies”, no siltstones and limestone intercalations have been observed. Also the fauna shows slightly different character, with dominating bivalves and trilobites, but with almost absent brachiopods and bryozoans.

V létě roku 2005 probíhaly výkopové práce pro stavbu rezidence „Lesní brána“ jižně od ulice U Zátíší v Praze 4 – Hodkovičkách. Staveniště sousedilo s blokem K (č. p. 479–481) tamějšího sídliště. V základové jámě byly odkryty až do hloubky 5 m silně zvětralé tektonicky porušené jílové břidlice bohdaleckého souvrství, převážně strmě ukloněné k VJV ($115^{\circ}/75^{\circ}$ v jv. rohu staveniště). Vrtání děr pro velkopřůměrové piloty vyneslo na povrch čerstvý materiál vhodný ke sběru fosilií, které byly místy velmi hojné.

Břidlice bohdaleckého souvrství, zastižené dočasným výchozem, byly tmavošedé, v některých polohách výrazně slídnaté, s jemnou prachovou příměsí. Lokalita patří do oblasti tzv. polyteichové facie, litologicky se vyznačující výskytem prachovcových až pískovcových vložek, vzácněji i nečistých vápenců. Žádná z těchto vložek však nebyla na staveništi zastižena, ačkoliv jsou známy z blízkého okolí v geografické vzdálenosti několika stovek metrů. Břidlice obsahovaly velmi hojné pelokarbonátové konkrce od průměru několika milimetrů do cca 10 cm, zčásti pyritické, místy nahloučené a často spojené s výskytem fosilií. Tektonické porušení břidlic z vývrtů se projevuje hojností tektonických zrcadel, většinou v rovině vrstevnatosti, a ohlasy na povrchu konkrací. Stratigraficky patří lokalita do svrchní nebo střední části bohdaleckého souvrství. Lze vyloučit jeho spodní část, pro kterou je charakteristický výskyt trilobita *Declivolithus alfredi* (viz RÖHLICH 2006); ten nebyl zjištěn ani v jediném úlomku. Spodní část bohdaleckého souvrství se ostatně liší i litologicky, je čistě pelitická.

Ve fauně dominují zbytky mlžů s určitelnými *Ctenodonta* cf. *disputabilis*, *Palaeoneilo* cf. *magna* a množstvím blíže neurčitelných, protože špatně zachovalých drobných nuculidů a trilobitů *Onnia* cf. *superba* (velmi hojně), *Marroli-*

Obr. 1. Mapa ordoviku pražské pánve s vyznačenou pozicí výchozu (použita mapa O. Fatky).

thus sp., *Sokhretia solitaria* (velmi hojně), *Chattiaspis?* sp., *Eudolaites cf. angelini*, *Calymenella media*, *Nobiliasaphus?* sp. aj. Z další fauny byly zjištěny zbytky drobných gastropodů a hyolitů, *Metaconularia* sp., *Plumulites* sp., *Glyptograptus* sp., „*Orthoceras*“ sp. a jedna miska neurčitelného orthidního brachiopoda. Navzdory hojnému výskytu není zachování fauny příliš příznivé (většinou nejsou zachovány skulptury a nalézt lze pouze vnitřní jádra, zatímco negativy často bývají pokryty jílovitou mázdrou). Tanatocenóza na lokalitě je pro bohdalecké souvrství neobvyklá. Rozhodně ji nelze zařadit do tzv. polyteichové facie, a to pro téměř úplnou nepřítomnost sesilního bentosu, který v této facii nikdy nechybí (ve zjištěné asociaci zcela chybějí mechovky a z brachiopodů, tak hojných na jiných lokalitách polyteichové facie, je zachován jediný fragment; naopak infauní mlži jsou ale velmi hojní). Společenstvo se poměrně výrazně liší i od bohatších nalezišť mimo „polyteichovou facii“ (např. Velká Chuchle – Na hvězdárně). Téměř úplná absence sesilního bentosu svědčí o trvale nevhodných podmínkách pro tento typ organismů. To může znamenat anoxické prostředí nebo nestabilní substrát, případně kombinaci obojího. Naproti tomu hojnost trilobitů a mlžů svědčí o relativně příznivých podmínkách pro vagilní bentos, přinejmenším občas. Tento rozpor lze vysvětlit redepozicí alespoň části zbytků fauny krátce po odumření orga-

nismů z nestabilního svahu pánevního dna do anoxického prostředí. Fauna je totiž rozlámaná a často tvoří akumulace (např. drobných nuculidů a trilobitů), což ukazuje na stopy hrnutí a gravitačního sesouvání bahnatého sedimentu na mořském dně. Ačkoli většina elementů patří k infauním, kvaziinfauním či vagilně bentickým prvkům, nebyly zjištěny žádné ichnofosilie. Některé konkrétně ovšem svým tvarem upomínají na ichnorod *Thalassinoides* isp. a není vyloučeno, že původně mohlo jít o částečně zpevněné výplně chodeb, hrnuté spolu s organickým detritem.

Prostředí sedimentace lze považovat za přechodné mezi typickou „polyteichovou facii“ a hlubokovodnějším vývojem pánve. Blízkost odkrytů typické „polyteichové facie“ lze vysvětlit tektonickým zkrácením i pravděpodobnou synsedimentární tektonikou, vyzdvihující a relativně poklesávající některé dílčí bloky i v rámci pankráckého segmentu ve studované oblasti (viz RÖHLICH 2006).

Práce byla podporována projektem VaV DE08P04OMG002.

Literatura

- BUDIL, P. – KRAFT, P. (2003): Nová fauna z bohdaleckého souvrství v Praze-Vysočanech. – Zpr. geol. Výzk. v Roce 2002, 119–121.
RÖHLICH, P. (2006): O takzvané polyteichové facii v bohdaleckém souvrství (ordovik, střední Čechy). – Zpr. geol. Výzk. v Roce 2005, 40–42.

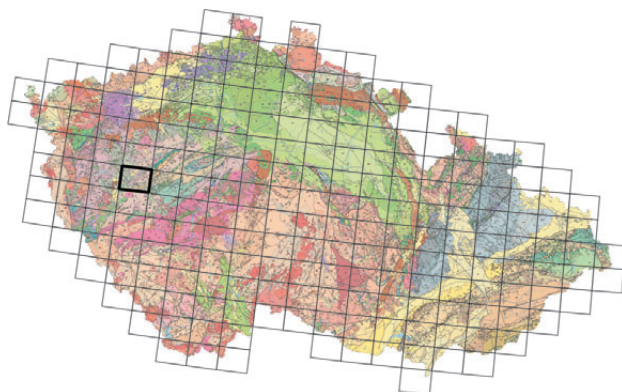
REVIZE DRUHU *CTENODONTA BOHEMICA* (BARRANDE, 1881) (BIVALVIA) Z ČESKÉHO DARRIWILU (ORDOVIK)

Revision of species *Ctenodonta bohemica* (Barrande, 1881) (bivalves) from Darriwilian (Ordovician, Prague Basin)

MARIKA STEINOVÁ

Česká geologická služba, Klárov 3, 118 21 Praha 1

(12-33 Plzeň)

Key words: Middle Ordovician, Prague Basin, taxonomy, Bivalvia, Nuculids, *Ctenodonta bohemica*

Abstract: The generic name *Ctenodonta* is very largely used. Most of nuculoid bivalvia from the Middle Ordovician of Prague

Basin were classified as *Ctenodonta bohemica*. But it was found out, that this species is relatively rare.

Nuculidi jsou velmi důležitou skupinou, od níž se odvozuje vznik všech ostatních skupin mlžů (Bivalvia). Přesto je tato skupina velmi zanedbávána. Jde o mlže se zdánlivě jednoduchými znaky, ale jejich systematika je velmi složitá. Jedinci jsou často špatně zachováni, některé znaky jsou nedoceněny (zámek), jiné naopak přeceňovány (tvar schránky). Časté nedostatky také vznikají špatnou orientací schránky (přední část schránky se zaměňuje za zadní a obráceně).

BARRANDE (1881) popsal ze šáreckého souvrství zejména druhy *Leda bohemica*, *Leda ala*, *Leda incolata*, *Nucula applanans*, *Nucula dispar* a *Nucula faba*. Revizí těchto druhů mlžů se zabýval PFAB (1934). Analyzoval u nich význam hlavních znaků pro systematiku jako jsou taxodontní zámek, svalové vtisky, plášťová čára a zabýval se i jejich systematikou. Popsal nové rody *Praeleda*, *Praenucula*, *Pseudocyrtoadonta* a některé Barrandovy druhy přeřadil do jiných rodů. MCALLESTER (1968) zrevidoval všech 64 rodů,